

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Український правопис»
(вибіркова)

Освітньо-професійна програма «Філологія (українська мова та література)»

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет філологічний

Мова навчання українська

Розробники: *Шатілова Наталія Олександрівна* – кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови

Профайл викладача   <http://philology.chnu.edu.ua/?personnal=шатілова-наталія-олександрівна#more-1188>
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=NXEJOzkAAAAJ&hl=uk>

Контактний тел.   0509183329

E-mail: n.shatilova@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації   Очні консультації та онлайн-консультації
за попередньою домовленістю:
вівторок 13:00 – 14:00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

У контексті компетентнісної парадигми сучасної мовної освіти формування й удосконалення правописної компетентності студентів-філологів набуває особливої актуальності, адже правописна грамотність – важливий показник не лише культури мовлення людини, а й рівня її мовної свідомості та інтелектуального розвитку загалом. Засвоєння чинних орфографічних норм, вироблення стійких навичок грамотного письма є важливим елементом освітньо-професійної програми «Філологія (українська мова і література)». Навчальний курс «Український правопис» входить до вибіркового циклу дисциплін у структурі професійної підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

2. Мета навчальної дисципліни: систематизувати знання теоретичних аспектів українсько правопису, поглибити відомості з історії його становлення та розвитку; опанувати чинні орфографічні норми сучасної української літературної мови, удосконалити, розширити й закріпити практичні навички віднаходити й фахово аналізувати орфограми, зосередити увагу на проблемних моментах, винятках із правил, сформувати міцні навички грамотного письма; розвивати орфографічну пильність та правописну компетентність студентів, вміння та бажання правильно і грамотно писати, висловлюватися, стежити за культурою мовлення; виховувати шанобливе ставлення до мови в різних її виявах.

Знання про принципи українського правопису, історію його становлення та унормування, вміння орфографічно правильно оформляти своє і чуже висловлення в писемній формі, комплексно здійснювати орфографічний аналіз тексту стане надійним підґрунтям формування правописної компетентності майбутніх учителів української мови та фахівців-філологів.

3. Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є навчальні курси: «Сучасна українська мова. Фонетика, орфоєпія, графіка», «Практикум з української мови», «Вступ до спеціальності».

4. Результати навчання.

У ході вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких компетентностей:

загальнонаукові компетентності:

- розуміння причинно-наслідкових зв'язків й уміння їх застосовувати на практиці;
- уміння застосовувати теоретичні знання в професійній діяльності;
- аналітичні здібності; здатність здійснювати теоретичний аналіз проблеми;
- базові навички добору й аналізу мовних фактів для пояснення мовних явищ;
- уміння аналізувати та опрацьовувати фахову наукову та навчально-методичну літературу;

соціально-особистісні компетентності:

- усвідомлення необхідності навчання та самовдосконалення упродовж життя;
- здатність вчитися й опановувати нові знання та застосовувати їх на практиці;
- креативність у професійній діяльності; навички міжособистісної взаємодії;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність працювати в команді та індивідуально;
- здатність до усної та письмової комунікації українською мовою;
- стійка мотивація та наявність свідомого прагнення до вивчення української мови;
- уміння організовувати навчальний процес;

інструментальні компетентності:

- когнітивні: здатність розуміти та застосовувати теоретичні ідеї та твердження; проводити дослідницьку й пошукову роботу;
- методологічні: здатність правильно використовувати час, вибудовувати стратегії навчання, приймати рішення й розв'язувати проблеми, аналізувати і синтезувати інформацію;
- технологічні: вміння використовувати та мультимедійну техніку, мати комп'ютерні навички, зокрема в користуванні Інтернет-ресурсами (програмні засоби, освітні портали та навчальні платформи тощо) під час дистанційного навчання;

професійні компетентності:

- усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;

- здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;
- формування правописної грамотності як складника загальної мовної культури людини, що забезпечує точність вираження думки і взаєморозуміння в письмовому спілкуванні;
- здатність вільно оперувати термінологічним апаратом орфографії як науки;
- уміння вибудовувати власні концепції для висвітлення тих чи тих проблемних питань орфографії, аналізу орфограм;
- здатність чітко оперувати правописними нормами української літературної мови; удосконалювати орфографічні вміння і навички;
- володіти мовнокомунікативними компетенціями для усних відповідей, здійснення орфографічного аналізу тощо;
- уміння користуватися основними прийомами та методами вивчення української мови, зокрема вивчення правопису як важливого розділу науки про мову;
- удосконалення професійної підготовки, уміння залучати до аналізу різні наукові джерела (монографії, навчальні посібники, наукові розвідки, лінгвістичні енциклопедії, довідники, словники);
- використовувати набуті знання для аргументації тих чи тих положень у ході розкриття змісту правописних явищ;
- здатність здійснювати орфографічний аналіз речення чи тексту;
- використовувати новітні освітні технології;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- чинні орфографічні норми сучасної української літературної мови;
- орфоепічні норми сучасної української літературної мови;
- принципи українського правопису й написання, що відповідають кожному з них;
- історичні відомості про становлення і унормування українського правопису;
- базові поняття орфографії (орфограма, орфографічне правило, орфографічна норма, орфографічна помилка, орфографічна компетенція);

розуміти:

- поняття мовної норми та вимоги до сучасного писемного та усного мовлення;
- систему чинних орфографічних норм української мови;
- специфіку принципів української пунктуації;
- критерії класифікації орфограм;
- позитивні та негативні орфографічні правила української мови;
- значення орфографічної грамотності для ефективного писемного викладу думок.

уміти:

- аналізувати теоретичний матеріал, застосовувати його під час виконання практичних завдань;
- правильно записувати та вимовляти слова, відповідно до норм української орфографії та орфоепії, фахово аргументувати вибір орфограм;
- визначати й чітко формулювати орфограми в запропонованих словах;
- чітко формулювати й застосовувати орфографічні правила, ілюструючи їх власними прикладами;
- демонструвати орфографічні навички під час виконання різнотипних практичних завдань;
- ідентифікувати орфограми в писемному мовленні, пояснювати їхню зумовленість принципами українського правопису;
- вільно здійснювати орфографічний аналіз;
- знаходити слова в текстах і словниках відповідно до поданих орфограм;
- помічати й виправляти в чужому й своєму тексті помилкове написання слів;
- грамотно писати диктанти різних типів, виконувати практичні вправи та тестові завдання;
- орфографічно правильно оформляти висловлення в писемній формі;
- користуватися «Українськими правописом», працювати з науковими, навчально-методичними, лексикографічними джерелами та іншою довідковою літературою.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2020	8	3	90	-	56	-	30	-	4	залік	Денна
Заочна	2020	8	3	90	-	14	-	76	-	4	залік	Заочна

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми практичних занять	Змістовий модуль 1. «Теоретичні засади вивчення українського правопису. Правопис голосних і приголосних»													
Тема 1. Правопис української мови як розділ науки про мову. Базові поняття орфографії.	6	-	2			1			-				3	
Тема 2. З історії становлення й унормування українського правопису.	25	-	4			9			2				10	
Тема 3. Принципи українського правопису.	10	-	2			1			2				5	
Тема 4. Вимова та написання ненаголошених голосних <i>о, е, и</i> . Правопис <i>і, ї, я, ю, є</i> . Вимова та написання літер <i>г</i> та <i>ґ</i> .	6	-	2			1			-				3	
Тема 5. Правопис апострофа.	8	-	2			1			2				3	
Тема 6. Чергування голосних звуків при словозміні та словотворенні.	6	-	2			1			-				3	
Тема 7. Позначення	8	-	2			1			2				3	

м'якості приголосних.											
Тема 8. Зміни приголосних при збігу їх.	6	-	2			1			-		3
Тема 9. Спрощення в групах приголосних.	6	-	2			1			-		3
Тема 10. Подвоєння та подовження приголосних.	6	-	2			1			-		3
Разом за ЗМ 1	87	-	22			18			8		39
Теми практичних занять	Змістовий модуль 2. «Правопис значущих частин слова (суфіксів, префіксів). Правопис складних слів. Велика літера»										
Тема 1. Вимова і правопис префіксів.	6	-	2			1			-		3
Тема 2. Правопис суфіксів.	6	-	2			1			-		3
Тема 3. Правопис складних слів.	10	-	4			1			2		3
Тема 4. Правопис прислівників.	12	-	4			1			2		5
Тема 5. Правопис великої літери.	9	-	4			2			-		3
Тема 6. Правила переносу слів з рядка в рядок.	6	-	2			1			-		3
Разом за ЗМ 2	49	-	18			7			4		20
Теми практичних занять	Змістовий модуль 3. «Правопис закінчень відмінюваних слів»										
Тема 1. Правопис відмінкових закінчень іменників.	7	-	4			1			-		3
Тема 2. Правопис прикметникових форм.	6	-	2			1			-		3
Тема 3. Особливості правопису і відмінювання числівників.	12	-	4			1			2		5
Тема 4. Правопис і відмінювання займенників.	6	-	2			1			-		3

Тема 5. Правопис дієслівних закінчень.	8	-	4			1			-			3
Разом за ЗМ 3	40		16			5			2			17
Усього годин	176		56			30			14			76

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Зміст завдання
1.	Ведення власного зошита обліку орфографічних помилок.
2.	Написання самодиктантів з метою відпрацювання орфографічних умінь і навичок з вивчених тем
3.	Виконання тренувальних вправ з метою відпрацювання орфографічних умінь і навичок з вивчених тем
4.	Складання та розв'язання блоку тестових завдань з «Орфографії» з метою відпрацювання орфографічних умінь і навичок з вивчених тем
5.	Робота з різностильовими текстами, аналіз орфограм.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю:

Форми поточного контролю: усне та письмове опитування, перевірка домашніх завдань, орфографічний коментар під час виконання практичних вправ, орфографічний аналіз слова і тексту, самостійні роботи, диктанти, текстові завдання.

Форми підсумкового контролю: модульні контрольні роботи, залік.

Засоби оцінювання:

- усні і письмові відповіді;
- практичні, індивідуальні та самостійні завдання;
- письмові самостійні роботи (словникові диктанти, самодиктанти, практичні вправи);
- виконання домашніх завдань;
- орфографічний аналіз слова і тексту;
- взаємоконтроль у парах і групах, самоконтроль;
- тестові завдання;
- модульні контрольні роботи.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного

		складання (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом
	F (1-34)	

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)			Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2	Змістовий модуль № 3		
25 балів	15 балів	20 балів	40	100

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Уживання розділових знаків // Український правопис. – К. : Наук. думка, 2019. – С. 161–205.
2. Глазова О.П. Українська пунктуація : [навч. посібник] : Правила, тренувальні вправи, контрольні завдання, диктанти / О.П. Глазова – Х. : Веста : Ранок, 2004. – 352 с.
3. Гуйванюк Н. В. Основи пунктуації сучасної української мови : [навч. посібник] / Н. В. Гуйванюк, О. В. Максим'юк, Ф. Д. Китар, К. В. Вандишева. – Чернівці : Рута, 2002. – 117 с.
4. Житар І. Українська мова : Синтаксис і пунктуація : [навч. посібник] / Ірина Житар, Тетяна Матвійчик. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 240 с.
5. Козленко І.В. Українська пунктуація : [навч. посібник для студ. вищих навч. закладів] / Ірина Козленко. – К. : Київський університет, 2009. – 320 с.
6. Савченко І.С. Пунктуація сучасної української мови : [навч. посібник] : 2-е вид., доп. і випр. / І. С. Савченко. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2008. – 152 с.
7. Терлак З.М. Пунктуаційний словник-довідник / З. М. Терлак. – Львів: Світ, 2019. – 396 с.
8. Ткаченко Є. М. Українська мова. Пунктуація : правила, вправи, диктанти : [навч. посібник] / Є. М. Ткаченко. – Харків : Консум, 2001. – 288 с.
9. Савченко І.С. Пунктуація сучасної української мови : [навч. посіб. для студ. вузів] / І.С. Савченко. – Черкаси : Відлуння-плюс, 2008. – 152 с.
10. Сегін Л.В. Українська пунктуація : навч. посібник [у 2-х ч.] / Л.В. Сегін. – Вінниця : ДонНУ, 2015. – 404 с.
11. Шабат-Савка С.Т. Пунктуація української мови: [навч. посібник] / С.Т. Шабат-Савка, О.В. Максим'юк, Н.О. Шатілова. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 240 с.
12. Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова: практикум із пунктуації: [навч. посіб.] / М.Г. Яцимірська. – К. : Знання, 2009. – 262 с.

5.2. Допоміжна

1. Андрущук Н. Формування пунктуаційної системи сучасної української мови та її відображення в правописних джерелах / Н. Андрущук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2013. – Вип. 22. – С. 3–7.
2. Булаховський Л.А. Українська пунктуація / Л.А. Булаховський. – Київ-Львів : Рад. школа, 1947. – 72 с.
3. Галас А.М. Період у сучасній українській літературній мові : [навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей] / А. М. Галас. – Ужгород : УНУ, 2002. – 54 с.

4. Гуйванюк Н. Новітні тенденції в українській пунктуації та проблеми авторської пунктуації / Ніна Гуйванюк // Слово. Речення. Текст. – Чернівці, 2009. – С. 486–492.
5. Гуйванюк Н. Історична змінність пунктуації та зміни в українській пунктуації / Ніна Гуйванюк // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Чернівці, 2002. – Вип. 6. – С. 299–305.
6. Дзюбишина Н.Я. Про деякі випадки вживання лапок / Н. Я. Дзюбишина // Українська мова і література в школі. –1983. – № 2. – С. 66–68.
7. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни : [у 4 т.] / А. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2013. – Т. 1. – 402 с.; Т. 2. – 350 с., Т. 3. – 426 с., Т. 4. – 388 с.
8. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посібник] / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
9. Критська В. Теоретичні засади пунктуації (до питання про новий правопис) / В. Критська // Українське мовознавство : міжвідомч. наук. зб. – К., 2003. – Вип. 25. – С. 94–98.
10. Москаленко Н.А. Нарис історії української граматичної термінології / Н.А. Москаленко. – К. : Рад. школа, 1959. – 224 с.
11. Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. / В. В. Німчук. – К. : НАН України, Інститут української мови, 2002. – 113 с.
12. Павленко С.О. Великий світ малих розділових знаків / С. О. Павленко // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 11. – С. 86–92.
13. Попович І. До проблеми підвищення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів / І. Попович // Українська мова і література в школі. – Київ, 2010. – №3. – С. 13–18.
14. Савченко І. С. Історичні витоки української пунктуації / І. С. Савченко // Київська старовина. – 2006. – № 5. – С. 58–66.
15. Савченко І.С. Пунктуаційний аналіз / І.С. Савченко // Лінгвістичний аналіз: практикум: навч. посіб. / [за заг. ред. Г.Р. Передрій; авт. : Г.Р. Передрій, М.І. Калько, І.С. Савченко та ін.]. – К. : Академія, 2013. – С. 182–212.
16. Сегін Л. Українська пунктуація: здобутки, проблеми, перспективи опису та кодифікації / Любомир Сегін // Українська мова. – 2018. – № 3. – С. 80–91.
17. Синявський О. Розділові знаки // Синявський О. Норми української літературної мови. – Львів, 1991. – С. 348–357.
18. Тоцька Н.І. Українська пунктуація: практикум: [навч. посібник] / Ніна Іванівна Тоцька – К. : Вища шк., 1990. – 160 с.
19. Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова : Пунктуація : [навч. посібник] / М.Г. Яцимірська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 286 с

6. Інформаційні ресурси

1. Андросчук Н. Авторська пунктуація в щоденнику Ольги Кобилянської. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/7164/1/3.pdf>
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови / П.С. Дудик, Л.В. Прокопчук. – К. : Академія, 2010 – 384 с. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk756566.pdf>
3. Ковальчук М.П. Пунктуаційна грамотність як складова формування мовної особистості / М.П. Ковальчук // Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія : Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 29. – С. 41–43. – Режим доступу: https://eprints.oa.edu.ua/3518/1/Kovalchuk_NZ_Vyp_29.pdf
4. Ковальчук Н. Система роботи над формуванням пунктуаційних навичок в учнів основної школи : автореф. дис. – К., 2008. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/342636.html>
5. Ковальчук Н. Функціонально-комунікативний підхід до вивчення пунктуації / Н. Ковальчук // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. Анатолій Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 319–324. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=8481>

6. Український правопис. – К. : Наук. думка, 2019. – 392 с. [Режим доступу: [https:// mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf)]

7. Помирча С. Індивідуально-авторська пунктуація як засіб формування синтаксичної компетенції в майбутніх учителів початкової школи / С. Помирча, Т. Бельська. – Режим доступу: http://pptma.dn.ua/files/2016/3/17.Pomyrcha-Belska_s.%20155-162.pdf

8. Савчевнко І.С. Історичний шлях української пунктуаційної системи / І.С. Савченко // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького. – 2011. – Вип.12–13. – С. 284–291. – Режим доступу: [irbisnbuv.gov.ua\[file:///C:/Users/1/ Downloads/ Mv_2011_12-13_58%20\(3\).pdf](irbisnbuv.gov.ua[file:///C:/Users/1/ Downloads/ Mv_2011_12-13_58%20(3).pdf)

9. Сегін Л.В. Тестове оцінювання знань студентів із дисципліни «Українська пунктуація» / Л.В. Сегін, Л.М. Тищенко. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/9271518097757.pdf>

10. Соболь Л.І. Актуалізація проблеми становлення системи пунктуаційних знаків: походження, статус, функції / Л.І. Соболь // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) Випуск 7. 2017. – С. 121–129. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/26144/1/Sobol%2020121-129.pdf>

11. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / І.І. Слинко, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Slynko_Ilarion/Syntaksys_suchasnoi_ukrainskoi_movu_Problemni_pytannia/

12. Тепшич А.І. Постмодерністська авторська пунктуація як один із прийомів мовної гри (на матеріалі прозових творів представників станіславського феномена) / А.І. Тепшич // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. № 1, 2016 – С. 244 – 250. – Режим доступу: <https://web.znu.edu.ua/herald/pages/56.ukr.html>

13. Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), Зяблюк та ін. – 2-е вид. випр. і доп.– К. : Українська енциклопедія, 2004. – 824 с. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/108723/>

14. Український правопис. – К. : Наук. думка, 2019. – 392 с. – Режим доступу: [https:// mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019](https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019)

15. Шульська Н. Робота редактора над пунктуаційними помилками у друкованих ЗМІ / Н. Шульська, Т. Швирид. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13056/1/Shulska%20N.%2C%20Shvyryd%20T.pdf>

16. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К.Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 406 с. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shulzhuk_Kalenyk/Syntaksys_ukrainskoi_movy.pdf

17. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. – К.: Освіта, 2012. – 270 с. / Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>